

บทที่ 1

บทนำ

1.1 ที่มาและความสำคัญของปัญหา

กระดาษพิมพ์และกระดาษเขียน หรือเรียกกันทั่วไปว่า กระดาษพิมพ์เขียน เป็นกระดาษที่ใช้ประโยชน์ในการทำสมุด หนังสือและวารสารต่างๆ ตลอดจนนามบัตร การ์ดอวยพร กระดาษแอร์เมล์ ของจดหมาย แคตตาล็อก โปสเตอร์ กระดาษสำเนาและกระดาษพิมพ์คัด เป็นต้น ซึ่งนับว่ามีบทบาทต่อชีวิตประจำวันมาก กล่าวคือ มีการใช้มากทั้งหน่วยงานราชการ รัฐวิสาหกิจ เอกชน ตลอดจนนักศึกษาและนักเรียน กระดาษดังกล่าวผลิตมาจากเยื่อพืชชนิดต่างๆ ได้แก่ ไม้จำพวกไม้เนื้ออ่อน ไม้ไผ่ ปอแก้ว ชานอ้อย ฟางข้าวหญ้าจรจบ และอื่นๆ เป็นต้น โดยมีส่วนผสมของเยื่อคือ เยื่อใยชนิดเคมีฟอกขาว ร้อยละ 60 (bleached - chemical short fibre) และเยื่อใยยาวชนิดเคมีฟอกขาว ร้อยละ 40 (bleached chemical long fibre) ขนาดของ กระดาษพิมพ์เขียนที่นิยมใช้ทั่วไปอยู่ในระหว่าง 30 - 160 แกรมต่อตารางเมตร

ในช่วงปี พ.ศ. 2516 อุตสาหกรรมกระดาษทั่วโลกประสบปัญหาเยื่อกระดาษขาดแคลน และมีราคาแพง อุตสาหกรรมกระดาษภายในประเทศ ซึ่งมีความจำเป็นคือองอาศัยเยื่อกระดาษจากต่างประเทศย่อมได้รับผลกระทบกระเทือนโดยตรง ราคากระดาษพิมพ์เขียนในช่วงปี พ.ศ. 2516 ได้สูงขึ้นอย่างรวดเร็ว ประกอบกับมีผู้ผลิตมีน้อยรายและการฉวยโอกาสของผู้ค้าที่กักตุนกระดาษเพื่อหวังผลกำไรในอนาคต ผู้ผลิตและผู้ค้าในช่วงปีนี้จึงได้ผลกำไรสูงเป็นที่น่าพอใจ แต่ปรากฏว่าราคากระดาษพิมพ์เขียนสูงขึ้นผิดปกติ กล่าวคือ ราคาจำหน่ายสูงขึ้นเกินกว่าอัตราค่าเพิ่มขึ้นของราคาวัตถุดิบ

ผลจากการกักตุนกระดาษพิมพ์เขียนก็ทำให้เกิดภาวะขาดแคลนภายในประเทศ ดังนั้นตลาดของกระดาษพิมพ์เขียนจึงเป็นตลาดของผู้ขายโดยแท้จริง ประกอบกับผู้ผลิตและผู้จำหน่ายเป็นบุคคลในกลุ่มเครือญาติเดียวกัน จึงทำให้ตลาดอยู่ในสภาพของผูกขาด ทั้งนี้เพราะ ในช่วงปี พ.ศ. 2516 ผู้ผลิตซึ่งเป็นรัฐวิสาหกิจมีเพียง 2 ราย คือ โรงงานกระดาษบางปะอินและโรงงานกระดาษกาญจนบุรีและผู้ผลิตเอกชนมีเพียง 3 ราย คือ โรงงานกระดาษกรุงเทพ โรงงานกระดาษศรีสยาม และโรงงานธนโชติ (เริ่มตั้งเมื่อ พ.ศ. 2516) เท่านั้น สำหรับโรงงานซึ่งเป็นรัฐวิสาหกิจนั้นแทบจะไม่มีบทบาททางการตลาดเลยก็ว่าได้เพราะประสบปัญหาด้านต้นทุนการผลิตสูงและขาดทุนมา

โดยตลอด ดังนั้น จึงมีผู้ผลิตเอกชนรายใหญ่เพียง 3 รายเท่านั้น ยึดครองตลาดกระดาษพิมพ์เขียน จึงย่อมสามารถกำหนดภาวะตลาดได้อย่างง่ายดาย

เมื่อวันที่ 24 มกราคม พ.ศ. 2517 รัฐบาล ได้มีประกาศควบคุมราคาขายปลีกกระดาษพิมพ์เขียน ชนิดกระดาษปอนด์ขาว น้ำหนักระหว่าง 40 - 160 แกรมต่อตารางเมตร ทั้งนี้เนื่องจากเห็นว่าเป็นกระดาษพิมพ์และเขียนที่มีความจำเป็นต่อหน่วยงานทั้งราชการ เอกชนและโดยเฉพาะนักศึกษาและนักเรียนเป็นอันมาก นอกจากนั้นรัฐบาลได้กำหนดให้ผู้ผลิตและผู้มีกระดาษพิมพ์เขียนที่อยู่ในข่ายควบคุมต้องแจ้งปริมาณและสต็อกที่มีอยู่ ตลอดจนให้ผู้นำเข้าจากต่างประเทศแจ้งปริมาณหลังจากที่ได้ทำสัญญาซื้อขาย จึงทำให้กระดาษพิมพ์เขียนระบายออกสู่ตลาดมากขึ้น และในช่วงระยะ 6 เดือนแรกของปี พ.ศ. 2521 ภาวะตลาดกระดาษพิมพ์เขียนยังอยู่ในสภาพขบเซา เนื่องจากผู้ผลิตพยายามระบายสต็อกกระดาษออกสู่ตลาดมากขึ้นจนทำให้ตลาดกระดาษพิมพ์เขียนกลายเป็นของผู้ซื้อ ส่วนราคายังคงจำหน่ายในราคาควบคุม

การค้ากระดาษพิมพ์เขียนของไทยได้ทำกันมานาน ส่วนใหญ่อยู่ในมือผู้ค้าเอกชนกลุ่มหนึ่งและได้เปลี่ยนมือขยายกิจการต่อเนื่องกันมา ผู้ดำเนินการธุรกิจการค้ากระดาษพิมพ์เขียนมีเพียง 5 ราย คือ 1) ห้างหุ้นส่วนสามัญนิติบุคคลฮั่วกี 2) บริษัท เอเชีย จำกัด 3) บริษัท เล่าฮั่วเจียง จำกัด 4) ห้างหุ้นส่วนจำกัดแสงฟ้าค้ากระดาษ และ 5) ห้างหุ้นส่วนจำกัดจ่วนเอี้ยวฮวด ผู้ค้ากระดาษพิมพ์เขียนทั้ง 5 รายดังกล่าวได้รวมหุ้นจัดตั้งบริษัท สหกระดาษ จำกัด ขึ้นให้แก่โรงงานกระดาษกรุงเทพฯ และ โรงงานกระดาษศรีสยาม

ตั้งแต่ช่วงปีพ.ศ. 2517 จนถึงปัจจุบันตลาดกระดาษพิมพ์เขียนได้มีการเปลี่ยนการจัดจำหน่ายไป (สุนทรทิพย์ บุญชูดวง, 2521) ดังนี้

1. โรงงานกระดาษบางปะอินและโรงงานกระดาษกาญจนบุรี เป็นรัฐวิสาหกิจ สังกัดกรมโรงงานอุตสาหกรรม กระทรวงอุตสาหกรรม มีสำนักงานกลางโรงงานกระดาษบางปะอินเป็นผู้ดำเนินการจำหน่ายโดยจัดจำหน่ายเฉพาะหน่วยงานราชการ รัฐวิสาหกิจเท่านั้น โดยมีองค์การค้าของคุรุสภาเป็นลูกค้ารายสำคัญ เมื่อปี พ.ศ. 2518 โรงงานมีสต็อกกระดาษพิมพ์เขียนเป็นจำนวนมาก จึงได้เปิดจำหน่ายให้แก่หน่วยงานเอกชนทั่วไป

2. โรงงานกระดาษกรุงเทพฯ มีตัวแทนจำหน่าย 4 ราย คือ บริษัท แสงฟ้าวิสาหกิจ จำกัด, บริษัท เล่าฮั่วเจียง จำกัด, บริษัท ฮั่วกีเปเปอร์ จำกัด และ ห้างหุ้นส่วนจำกัดจ่วนเอี้ยวฮวด

3. เมื่อปี พ.ศ. 2518 โรงงานกระดาษศรีสยาม มีตัวแทนจำหน่าย 4 ราย แต่ปัจจุบันมีเพียง 2 ราย คือ บริษัท สหพันธ์กระดาษ จำกัด และ บริษัท สหพัฒนากระดาษ จำกัด

จากการเปลี่ยนแปลงการจัดจำหน่ายกระดาษพิมพ์เขียนในอดีตดังกล่าว จึงมีการปรับเปลี่ยนกลยุทธ์การตลาด เพื่อให้เหมาะสมกับสภาวะแวดล้อมในปัจจุบัน อันเนื่องมาจากการขยายตัวของประชากร การเปลี่ยนในโครงสร้างประชากร การเปลี่ยนแปลงทางสังคม เศรษฐกิจ และการเปลี่ยนแปลงในรูปแบบการใช้ชีวิตของคนไทย จึงส่งผลทำให้พฤติกรรมผู้บริโภคหรืออุปสงค์ต่อกระดาษพิมพ์เขียนเพิ่มขึ้นเรื่อยๆ ทั้งนี้เพื่ออำนวยความสะดวกในการติดต่อสื่อสาร ตลอดจนการบริการด้านการศึกษา รวมทั้งเอกสารและข้อมูลต่างๆ ของทั้งหน่วยงานราชการและเอกชน ในทุกท้องถิ่น จึงมีผลทำให้ผู้จำหน่ายกระดาษพิมพ์เขียนมีการแข่งขันเพื่อเพิ่มส่วนแบ่งตลาดของตนเข้มข้นมากยิ่งขึ้น

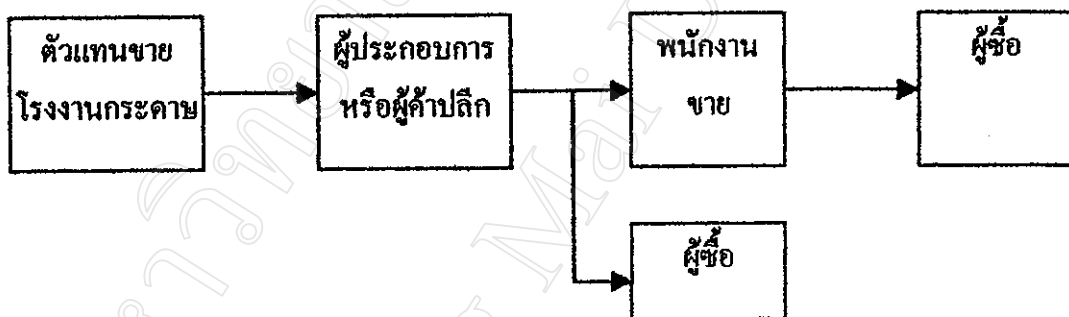
การค้ากระดาษพิมพ์เขียนในจังหวัดพิษณุโลกมีการผูกขาดโดยผู้ประกอบการ 12 ราย โดยผู้ประกอบการรายใหญ่ 4 ราย จะเน้นกลยุทธ์ขายตรงเป็นสำคัญ ส่วนผู้ประกอบการอีก 8 รายเป็นร้านจำหน่ายเครื่องเขียน ซึ่งดำเนินการค้าแบบขายปลีก กลยุทธ์ทางการตลาดที่ใช้กันอย่างเด่นชัดมากก็คือ มีการแข่งขันในด้านราคากันอย่างรุนแรงมาก ดังนั้นผู้ประกอบการที่มีอยู่ในตลาด จึงมีข้อเสนอและเงื่อนไขต่างๆ แก่ผู้บริโภคที่แตกต่างกัน จากสาเหตุนี้เองจึงทำให้โครงสร้างของตลาดมีกฎเกณฑ์ และพฤติกรรมของผู้ประกอบการมีข้อจำกัดตามไปด้วย เมื่อเป็นเช่นนี้ผู้ประกอบการกระดาษพิมพ์เขียนจึงจำเป็นต้องศึกษาวิเคราะห์ลักษณะ โครงสร้างของตลาดและเพื่อทำความเข้าใจสภาพการแข่งขันของตลาดเพื่อทำความเข้าใจสภาพการแข่งขันในตลาด ข้อได้เปรียบ ข้อเสียเปรียบ ตลอดจนเงื่อนไขของตลาดและที่สำคัญที่สุดก็คือพฤติกรรมปฏิบัติการ ใ้ตอบของคู่แข่งในตลาด ทั้งนี้เพื่อจะได้นำสิ่งเหล่านี้มากำหนดกลยุทธ์การตลาด เช่น การกำหนดราคา การจัดการส่งเสริมการขาย เพื่อให้ผู้ประกอบการสามารถบรรลุเป้าหมายที่ได้กำหนดไว้ไม่ว่าจะเป็นเป้าหมายการทำกำไร หรือเป้าหมายการส่วนแบ่งตลาดเอาไว้ให้ได้ ดังนั้นลักษณะ โครงสร้างตลาดของกระดาษพิมพ์เขียนในจังหวัดพิษณุโลกจะเป็น ตลาดแข่งขันที่มีผู้ประกอบการน้อยราย (oligopoly)

ผู้ประกอบการกระดาษพิมพ์เขียนในจังหวัดพิษณุโลก มีลักษณะของการประกอบการที่คล้ายคลึงกัน ผู้บริโภคหรือผู้ซื้อจึงสามารถซื้อจากผู้ประกอบการรายใดก็ได้ ผู้ประกอบการทั้งหมดจะกำหนดราคาที่ไม่ขึ้นอยู่ต่อกันและกัน ดังนั้น การเปลี่ยนแปลงราคาของผู้ประกอบการรายใหญ่ 1 - 2 ราย ย่อมมีผลกระทบต่อผู้ประกอบการรายอื่นๆ ในตลาดทันที นั่นคือ ถ้าอุปทานของกระดาษพิมพ์เขียนของผู้ประกอบการรายใหญ่เพิ่มขึ้นก็จะเป็นการเพิ่มอุปทานรวมของตลาดจนส่งผลให้ราคามีแนวโน้มลดลง หากผู้ประกอบการรายใดลดราคาลงก็จะสามารถมีส่วนแบ่งการตลาด

เพิ่มขึ้น ซึ่งเป็นผลทำให้ผู้ประกอบการรายอื่นๆ ต้องลดราคาตามทันทีเพื่อป้องกันไม่ให้อุตสาหกรรมขาดรายได้ ดังนั้นผู้ประกอบการกระดาษพิมพ์เขียนในตลาดน้อยราย จะได้รับกำไรจากการแข่งขันหรือไม่ และมากน้อยเพียงไร ขึ้นอยู่กับความยืดหยุ่นของอุปสงค์ต่อราคากระดาษพิมพ์เขียนเป็นสำคัญ

โดยทั่วไปแล้ว ผู้ประกอบการแต่ละรายในตลาดแข่งขันน้อยรายจะพยายามหลีกเลี่ยงการแข่งขันทางด้านราคาแต่จะมุ่งเน้นแข่งขันด้านความแตกต่างของการให้บริการ คุณภาพการบริการ เช่น วิธีการเสนอขาย การบริการด้านขนส่ง และการบริการหลังการขาย เป็นต้น

ในขณะที่ตลาดการค้ากระดาษพิมพ์เขียนเป็นตลาดแข่งขันน้อยราย ดังนั้นกลยุทธ์การตลาดของผู้ประกอบการแต่ละรายจึงจำเป็นต้องกำหนดขึ้นให้มีประสิทธิภาพ โดยเฉพาะอย่างยิ่งการจัดช่องทางการจำหน่าย รูปแบบการจัดจำหน่ายของระบบตลาดกระดาษพิมพ์เขียนจึงเป็นการจัดจำหน่ายของระบบตลาดแบบขายตรง ดังนี้

จากพฤติกรรมกรรมการบริโลกกระดาษพิมพ์เขียนที่เพิ่มขึ้นในอัตราที่สูง โดยเฉพาะอย่างยิ่งในงานด้านวิชาการและการจัดทำเอกสารและตำราต่างๆ ไม่ว่าในส่วนของสถาบันการศึกษา หน่วยงานรัฐบาลและหน่วยงานธุรกิจเอกชนใดๆ ซึ่งล้วนแต่มีความต้องการใช้กระดาษพิมพ์เขียนทั้งสิ้น ฉะนั้นจึงจูงใจให้มีกลุ่มผู้ประกอบการค้ากระดาษพิมพ์เขียนหลายรายเข้ามาแข่งขันกันเพื่อเสนอขายหรือสร้างอุปทานเพิ่มขึ้น อันเนื่องมาจากการมีอุปสงค์รวมของผู้ซื้อหรือผู้ใช้กระดาษพิมพ์เขียนเพิ่มขึ้น ในปัจจุบันถึงแม้ว่าคอมพิวเตอร์เป็นสิ่งที่ช่วยในการบันทึกความจำ หรือข้อมูลต่างๆ ขององค์กรได้มากขึ้นก็ตาม แต่ก็ยังไม่สามารถที่จะครอบคลุมงานด้านเอกสารได้ทั้งหมด ดังนั้นความจำเป็นในการใช้กระดาษพิมพ์เขียนจึงยังคงมีการใช้อยู่ในอัตราที่สูง

ในส่วนของผู้บริหารโลกนั้นก็ประสบปัญหาภาวะเศรษฐกิจตกต่ำที่เกิดขึ้นในปัจจุบัน จึงทำให้พฤติกรรมตัดสินใจในการเลือกซื้อดำเนินไปอย่างรอบคอบและก่อให้เกิดอรรถประโยชน์สูงสุดตามแนวคิดทางเศรษฐศาสตร์ ดังนั้นพฤติกรรมของผู้บริโภคในการเลือกซื้อสินค้าและบริการชนิด

ใดๆ ขึ้นอยู่ที่ความพอใจ หรืออรรถประโยชน์ที่จะได้รับจากสินค้าและบริการชนิดนั้นๆ เป็นสำคัญ แต่อย่างไรก็ตาม การตัดสินใจของผู้บริโภคในการซื้อสินค้าและบริการ มักมีการส่งเสริมการขายเข้ามามีส่วนประกอบอยู่เสมอ จึงทำให้เกิดแรงกระตุ้นในการบริโภค ซึ่งนักการตลาดหรือผู้ประกอบการจะต้องใช้ความสามารถในการวางแผนการส่งเสริมการขายเพื่อกระตุ้นความต้องการของผู้บริโภคให้ตรงเป้าหมายมากที่สุดเท่าที่จะทำได้

จังหวัดพิษณุโลกเป็นจังหวัดหนึ่งที่น่าสนใจมากสำหรับผู้ประกอบการในธุรกิจจำหน่ายกระดาษพิมพ์และเขียนที่จะเข้ามาแข่งขัน เนื่องจากมีสถาบันการศึกษาของรัฐบาลและเอกชน ตลอดจนหน่วยงานของรัฐบาลหรือหน่วยงานราชการต่างๆ มากมาย อีกทั้งเป็นจังหวัดที่มีเส้นทางผ่านไปยังจังหวัดใกล้เคียงมากมาย เช่น จังหวัดสุโขทัย พิจิตร เพชรบูรณ์ และตากเป็นต้น นอกจากนี้ จังหวัดพิษณุโลกยังเป็นจังหวัดที่อยู่ในแผนพัฒนาให้เป็นเมืองหลักของภาคเหนือตอนล่างของประเทศอีกด้วย ดังนั้นในอนาคตจึงคาดว่าจังหวัดพิษณุโลกจะต้องมีความเจริญรุ่งเรืองมาก จังหวัดหนึ่งของประเทศ โดยผู้ประกอบการค้ากระดาษพิมพ์เขียนจึงเล็งเห็นถึงช่องทางการจัดจำหน่ายที่ส่งผลให้ธุรกิจมีโอกาสที่จะขยายตัวเพิ่มขึ้น

1.2 วัตถุประสงค์ของการศึกษา

การศึกษาวิจัยในครั้งนี้มุ่งที่จะศึกษารูกระบบการค้ากระดาษพิมพ์เขียนในจังหวัดพิษณุโลก ดังนั้นจึงตั้งวัตถุประสงค์ของการศึกษาไว้ 3 ประการ ดังนี้

1. เพื่อศึกษากลยุทธ์การจัดการจำหน่ายกระดาษพิมพ์เขียนในจังหวัดพิษณุโลก
2. เพื่อศึกษาพฤติกรรมของผู้ซื้อหรือผู้ใช้กระดาษพิมพ์เขียนในจังหวัดพิษณุโลก
3. เพื่อศึกษาถึงปัญหาและอุปสรรคการค้ากระดาษพิมพ์เขียนในจังหวัดพิษณุโลก

1.3 ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

การศึกษาวิจัยครั้งนี้คาดว่าจะทำให้เกิดประโยชน์ดังนี้

1. ทำให้เข้าใจและทราบความต้องการหรือพฤติกรรมการบริโภคกระดาษพิมพ์เขียนได้อย่างถูกต้อง เพื่อให้ผู้ประกอบการสามารถเจาะตลาดกลุ่มเป้าหมายได้อย่างมีประสิทธิภาพ

2. ทำให้ทราบปัญหาและอุปสรรคการค้ากระดาษพิมพ์เขียน เพื่อให้ผู้ประกอบการสามารถนำมาเป็นประโยชน์ในการพัฒนาอุตสาหกรรมด้านการตลาดและการจัดการ ให้เกิดประสิทธิภาพสูงสุด

1.4 ขอบเขตการศึกษา

การศึกษาวิจัยเกี่ยวกับธุรกิจการค้ากระดาษพิมพ์เขียนในจังหวัดพิษณุโลก ได้มุ่งศึกษากระดาษพิมพ์เขียนเพียง 2 ประเภท คือ กระดาษถ่ายเอกสารและกระดาษอัดสำเนา โดยกลุ่มเป้าหมายของการศึกษาแยกออกเป็น 2 กลุ่ม ดังนี้

1. กลุ่มผู้ซื้อ ได้แก่ โรงเรียนในสังกัดกรมสามัญศึกษากระทรวงศึกษาธิการ สถาบันอุดมศึกษา ตลอดจนหน่วยงานราชการและเอกชนต่างๆ ในจังหวัดพิษณุโลก
2. กลุ่มผู้ขายหรือผู้ค้ากระดาษพิมพ์เขียนในจังหวัดพิษณุโลก ทั้งผู้ค้ากระดาษพิมพ์เขียนแบบขายส่งและแบบขายปลีก

1.5 นิยามศัพท์

กระดาษพิมพ์และกระดาษเขียน หรือ กระดาษพิมพ์เขียน (printing and writing paper)
หมายถึง กระดาษที่ทำขึ้นเพื่อให้เหมาะสำหรับการพิมพ์หรือเขียน ยกเว้นกระดาษหนังสือพิมพ์

กระดาษอัดสำเนา (mimeograph paper) หรือเดิมเรียกว่า “กระดาษปอนด์สำหรับอัดสำเนา”
หมายถึง กระดาษที่ทำขึ้นเพื่อใช้ทำสำเนาด้วยเครื่องอัดสำเนา

กระดาษถ่ายเอกสาร หมายถึง กระดาษที่ใช้ถ่ายเอกสารและสิ่งพิมพ์ต่างๆ เพื่อทำสำเนาด้วยเครื่องถ่ายเอกสาร